

TÁVOL AFRIKÁTÓL

az AMEGA beszélgetőpartnere:
Dr. Katona Gábor

címzetes egyetemi tanár

a Heim Pál Kórház Gyermek Fül-orr-gégészeti Osztályának vezetője

Ha Katona Gábor professzor nevét beírjuk az online keresőkbe, akkor hirtelen sok dolgot megtudhatunk róla: a Szakmai Kollégium Fül-orr-gégészeti Tagozatának elnöke, az Európai Gyermek Fül-orr-gégészeti Társaság elnökségi tagja, az Afrikai Gyermek Fül-orr-gégészeti Társaság alapító tagja. Most mégis inkább olyan dolgokról kérdezzük, ami a titulusok mögött található.

A 70-es évek végén, amikor végzett az egyetemen, a orvosok elsősorban szülészek, sebészek, esetleg belgyógyászok szerettek volna lenni. Ezek voltak a divatszakmák. Ön miért a fül-orr-gégészetet választotta?

1980-ban végeztem, és én sem szerettem volna gégeész lenni. Gyermekgyógyásznak készültem, és először az is lettem. Akkoriban Budapesten elég nehéz volt elhelyezkedni, még úgy is, hogy jó tanuló voltam az egyetemen. Megpályáztam a két gyermekklinika és a Heim Pál Kórház meghirdetett állásait. Igazából a II. számú Gyermekklinikára szerettem volna kerülni, már csak azért is, mert édesanyám intézetvezető főnövrként hosszabb ideje ott dolgozott. Az egyetem alatt is bejártam a klinikára, dolgoztam ott műtősfőként és ápolóként, szóval ismertem az ottani viszonyokat, az orvosokat is. Az igazgató azonban egy másik kollégát vett fel. A Heim Pál Kórházba hívtak be másodiknak. Tetszett a környezet, és a felvételiztetők – *Sárkány Jenő* professzor és a kórház akkori igazgatója, *Gorács Gyula* professzor – nagyon kedvesek voltak, és végül örömmel elfogadtam ezt a lehetőséget.

Egykor pozitívum volt, ha valaki végigdolgozott egy életet azon a helyen, ahol kezdte a pályáját. Ma hogyan látja ezt?

Az én esetem annyiból volt speciális, hogy amikor később a gyermekgyógyásztól a fül-orr-gégészetre felé mozdultam, úgy alakult a helyzet, hogy a fővárosban csak 8-9 jól menő fül-orr-gégészeti osztály működött. Intézménybezárások, átszervezések okán a teljes szakmai vertikumot művelő osztály csak a Heim Pál Kórházban maradt. Nem nagyon lehetett volna hová mennem, ha a szakmát magas szinten akartam művelni. Ha az ember egy operatív szakma széles palettáját szeretné művelni, ahhoz ágyszám, esetszám kell, és olyan mester is, akitől lehet tanulni. Ez csak itt volt számomra ténylegesen adott.

Soha nem akart elmenni a Heim Pál Kórházból?

Volt egy pillanat, amikor felmerült bennem, hogy elmegyek innen. A 30-as éveim második felében jártam, már főorvos, osztályvezető-helyettes voltam, amikor a II. Klinikán a professzor sajnálatos módon elhunyt. Az igazgató hívott a helyére, ami nagy megtiszteltetés volt. Komolyan elgondolkodtam. Az akkori főnököm és az igazgatóm próbáltak maradásra bírni. Hosszasan mérlegeltem a kérdést, végül hoztam egy érzelmi döntést, és maradtam.

Nem bánta meg ezt a döntést?

Soha nem bántam meg az érzelmi döntéseimet. Egyébként a legfontosabb döntéseimet mindig érzelmi alapon hoztam. Vonatkozik ez a pályaválasztásomra, de egy másik,

az előzőhöz hasonló esetre is.

Az Apáthy István Kórházból is volt egy hasonló meghívásom. Erős volt az a csábítás is, hisz' annak idején a 80-as években két nagy bátyja volt a mi szakmánknak: az Apáthy és a Heim Pál. Itt én akkor nem voltam vezető pozícióban, oda meg vezetőnek hívtak. Az is nagy megtiszteltetés volt. Maradtam. Ekkor is egy érzelmi döntést hoztam. Ha nem érzelmi döntést hozok, elfogadom az Apáthy felkérését. Utólag tudom, hogy helyesen döntöttem.

Bejárta a világot, hihetetlen sok helyen megfordult. Sehol nem érezte azt, hogy „itt szeretnék maradni, és nem megyek haza”?

Sok helyen jártam, sokat tanultam külföldön, de sehol egy pillanatra sem merült fel bennem, hogy ott maradjak. Lehet, hogy máshol több pénzt kereshet az ember, szebb a kórház, jobbak a körülmények, de én magyar vagyok. Itt érzem jól magam, itt vannak a barátaim, a családom, itt vannak a gyökereim.

”

Ha az ember egy operatív szakma széles palettáját szeretné művelni, ahhoz ágyszám, esetszám kell, és olyan mester is, akitől lehet tanulni.

”

Az utazásai nagy részében a tanulás, a legújabb ismeretek megszerzése motiválta. De akkor mi vonzotta Afrikába?

Az afrikai utam egy missziós út volt. Az egyik rezidens kolléganóm az osztályról már korábban részt vett önkéntes segítőként a Magyar Afrika Társaság szervezésében egy afrikai úton, és nagy lelkesedéssel számolt be erről. Megismerkedett Malawiban az ország egyetlen fül-orr-gégészével. Malawi egy 16 milliós ország, de a világ egyik legszegényebbike. Amikor hazajött, ő vetette fel, hogy mi lenne, ha odamennénk, tanítanánk az ottani fiatal orvosokat és gyógyítanánk a betegeket. Elgondolkodtam a dolgon, és érzelmi döntést hoztam. Vonzott a karitatív cselekedet, de – kár lenne tagadni – a kalandvágy is. Összeálltam egy kedves kollégámmal, barátommal, a pécsi fül-orr-gége klinika igazgatójával, *Gerlinger Imre* professzorral, magunk mellé vettünk két fiatalembert, és jött velünk egy aneszteziológus is. Két hétre elmentünk egy missziós útra, ahol sokszor igen nehéz szakmai problémákkal kellett megküzdenünk, de egy életre szóló, óriási élmény volt.

Mit lehetett ott operálni?

Borzasztóan elhanyagolt, súlyos eseteket. A hatalmas strúmak, a borzasztóan elhanyagolt középfülgyulladások, sipolyok, tályogok mindennaposak voltak. 45 műtétet végeztünk el két hét alatt.

Nem hívta vissza Afrika?

Visszahívott, azóta voltam már kétszer is ezen a földrészen. Amerikai barátaimmal, kollégáimmal együtt

részt vettem az Afrikai Gyermekek Fül-orr-gégészeti Társaság megalapításában Zimbabwében. Erre büszke is vagyok. Tettünk akkor egy körutat Dél-Afrikában, felkerestük Botswanát és egy kicsit Zambiát. Később egy konferencián vettem részt Fokvárosban és bejárhattam a környékét.

Ön Magyarországon a szakma vezetőjévé vált.

Sok vezetője van a szakmának, és az egyik pozícióba valóban engem választottak. A második négyéves ciklust töltöttem a Szakmai Kollégium Fül-orr-gégészeti Tagozatának elnökeként. Ez a legfelsőbb szakmai testület, a miniszter tanácsadó testülete, illetve minden olyan hatóság számára tanácsadók vagyunk, akik valamilyen döntési pozícióban vannak a szakmát illetően. Ezek az emberek, legyenek politikusok vagy gazdasági szakemberek, ha valami döntést akarnak hozni, ami a szakmát érinti, akkor minket, mint szakmai kollégiumot keresnek meg.

Imponáló az a felsorolás az interneten, hogy hány helyen tölt be ilyen-olyan vezető szerepet.

Ahogy múltak az évek és a szakmában sikerült előre lépegetnem, valóban több pozíció is megtalált. A Magyar Fül-orr-gégeorvosok Egyesülete Gyermekek Fül-orr-gégészeti Szekciójának voltam sok éven át az elnöke, magának az Egyesületnek pedig három cikluson keresztül voltam a főtítkára. Legalább ilyen fontos megbízás az, amit az Európai Gyermekek Fül-orr-gégészeti Társaságban kaptam, ahol immár 12 éve vagyok az elnökség, az Executive Board tagja.

Nem túl sok feladat ez? Hogy bírja erővel és idővel?

Ezek jól hangzó titulusok, de nem járnak mindennapi munkával, elsősorban elismerést és alkalmankénti tevékenységet jelentenek. Az Európai Társaság évente négy alkalommal tart ülést, ahol a szakmát érintő legfontosabb kérdéseket beszéljük meg, a fiatalok képzésével foglalkozunk, meghatározzuk a kongresszusok helyét, idejét, programját, különböző e-képzéseket szervezünk. Az egyik kolléganőmmel a gyermekkori alvási apnoe nemzetközi ajánlásának kialakítását kezdtük el szervezni. Megkerestem az amerikai Harvard Egyetem egyik professzorát, aki régi ismerősöm kongresszusok révén, és a kolléganőmet oda sikerült beajánlanom. Ez egy magas presztízsű munka lesz.

Az alvási apnoe a pulmonológusok érdeklődésének is az előterébe került az utóbbi időkben.

Az egész apnoe kérdés multidiszciplináris, foglalkoznak vele pszichológusok, tüdőgyógyászok, neurológusok, fül-orr-gégészek. A somnológia fokozatosan külön szakma lett, és ma már licenc vizsga is van.

Hányan vannak ma Magyarországon a fül-orr-gégészek, és mennyi közülük a gyermek fül-orr-gégész?

A Magyar Fül-orr-gégész Orvosok Egyesületének elnökségében, ahol jó pár éve tag vagyok, rendszeresen visszatérő kérdés, hogy hányan vagyunk. Ha azt nézzük, hogy hány fizető tagja van az egyesületnek, akkor ez a szám

300 körüli. Ha arra a kérdésre akarunk válaszolni, hogy hány olyan kolléga van, aki szakvizsgával rendelkezik, akkor 400-500 főről beszélhetünk, de ez állandóan változik. Nyugdíjba mennek, külföldre távoznak... Az a mag, aki a szakmát rendszeresen műveli, eljár rendszeresen különböző rendezvényekre az 250-300 fő.

A gyermek fül-orr-gégészek száma egy érdekes kérdés. Minden fül-orr-gégész foglalkozik gyermekekkel. Ugyanakkor van néhány terület, olyan szint, ahol vagy a gyermek életkora, vagy a betegség jellege miatt specialistára van szükség. Magyarországon 20-30 ilyen kolléga lehet. Szerintem ez egy jól megvalósított centralizáció. Nyilvánvalóan nem kell minden osztályon pl. újszülöttkori choanalis atresiát operálni. Ebből nincs sok, de tapasztalat kell a megoldásához, és ezért érdemes az ilyen eseteket összegyűjteni egy-egy központba.

Milyen a fül-orr-gégészek és a pulmonológusok kapcsolata?

Általánosságban mondhatom, hogy nagyon jó. Például ezért is maradtam itt a Heim Pál Kórházban: nagyszerű pulmonológia van egy kiváló főorvosnővel, akivel nagyon szoros az együttműködésünk. Az egységes légutak koncepciója nem új dolog, és ez azt is jelenti, hogy a betegségek nem mindig „tisztelek” az anatómiai határokat. Vagy egy másik példa: a Heim Pálban van egy nagy tisztázás fibrózis centrum. Ebben a betegségben a legfőbb problémát a légutak érintettsége jelenti, de ugyanakkor nagyon gyakori

az orrpolyposis. Ez nemcsak légzési nehézséget okoz, hanem a retineálódott váladékban felszaporodó kórokozók fertőzik az alsó légutakat is. Kidolgoztunk egy endoszkópos műtéti technikát, és az elmúlt évek során több száz ilyen műtéttel járultunk hozzá a CF-es gyermekek életminőségének javulásához. A szoros együttműködésünk a tüdőgyógyászokkal itt is megvalósul.

A tisztás fibrózis a felnőtt tüdőgyógyászokat is érintő betegség. Hála Istennek, mert ezek a kis betegek már megérik a felnőttkort.

A fül-orr-gégészeten mekkora és milyen irányú a fejlődés az utóbbi évtizedekben?

Érdekes a kérdés. Az első főnökömmel, aki jelenleg 92 éves, de szellemileg és lelkileg hihetetlenül aktív, szerkesztettünk egy tankönyvet, ami hamarosan megjelenik a Medicina Könyvkiadónál. Ennek kapcsán áttekintettük az elmúlt évtizedeket. Mondhatom azt, hogy a műtéteket tekintve elég széles palettán dolgozunk, de szinte egyetlen olyan műtét sincsen, amit úgy végeznénk, mint egykor. Sok olyan beavatkozás van, amit már nem végzünk, de számos új eljárás lépett a helyükre. Sorolhatnám az endoszkópos melléküreg sebészettől kezdve, a különböző implantációs technikákon át a tympanoplasztika új módszereiig. A fejlődés óriási. *Hirschberg Jenő* professzor és *Kállai Ferenc* képe függ itt a szobám falán. Ők tanították, hogy a tudományt nem csak azért kell csinálni, hogy PhD-t szerezz, vagy professzor legyél,

hanem, ha lépést akarsz tartani a szakmád fejlődésével, akkor el kell járnod a kongresszusokra és magadnak is művelned kell a tudományt, mert egy idő után azt sem érted majd, hogy miről beszélnek a többiek. Ezért ösztönzőm én is a munkatársaimat, hogy menjenek, tanuljanak, írjanak, publikáljanak, gyűjtsék a tapasztalatokat.

Önnek is jelentős számú publikációja van.

Az előadásaim száma meghaladja az ötszázat, a publikációim száma is kétszáz feletti, ezek jó része angol nyelvű, és már a tizedik könyvnél, illetve könyvrészletnél tartok. A pályám megkoronázása az lenne, ha egy tankönyvet tudnék letenni az asztalra.

Régen is tudtuk, de *Minarik Ede* óta szállóigévé vált, hogy „kell egy csapat”. Önnek van csapata?

Lassan 40 éve dolgozom ugyanabban a kórházban, több mint 30 éve ugyanazon osztályon. Itt lettem főorvos. Közben persze változott a csapat összetétele, de ez mindig egy nagyon összetartó társaság volt. Aki nem vette fel a fordulat-számot, aki nem simult a csapatba, aki nem a szakma- és gyermekszerepet, kollegialitást erősítette, az hamar kikopott innen. A fiatalok eddig mindig beilleszkedtek ebbe a szellemi közösségbe. Minden évben elmegyünk egy csapatépítő tréningre, bejártuk már az egész országot. Fontosnak tartom, hogy kétnapos legyen a kirándulás, mert az esti beszélgetések meghatározóak. Ezt a munkát én nem tudnám végezni úgy, ha nem örömmel járnék be dolgozni. Azt gondolom,

hogy a kollégák is így vannak ezzel. Nincsenek fegyelmi problémáink, ez egy baráti szellemű, majdnem azt mondhatom, családi jellegű közösség. Ez különösen akkor fontos, amikor éles helyzetek vannak: ha valaki nehéz helyzetbe kerül a műtőben, biztos lehet abban, hogy számíthat segítségére.

Pécsett lett egyetemi tanár. Miért kötődik ehhez a szép városhoz?

Pécshöz régi kötődésem van. A tudományos érdeklődésem a szakma alapjainak megtanulása után az audiológia felé fordult. Akkoriban a pécsi Fül-orr-gégészeti Klinikának egy nagyon ambiciózus vezetője volt *Pytel József* személyében. Megismerkedtem vele, összebarátkoztunk, majd vele és mellette kezdtem el megtanulni az objektív hallásvizsgáló eljárásokat. Ebből egy kandidátusi disszertáció (akkoriban még így hívták) született. Ő volt a mentorom, ott védtem meg a PhD téziseimet. *Pytel* professzor utódjával, *Gerlinger Imre* professzorral is baráti viszonyt sikerült kialakítanom, vele voltam Afrikában. Később aztán Pécsett lettem címzetes egyetemi tanár.

Érdekes volt, ahogyan a fül-orr-gégészeten fejlődéséről beszélt, de az interneten olvastam Önnek egy közel 10 évvel ezelőtti interjút, amiben felsorolta egészségügyünk legalapvetőbb problémáit. Azok a megállapításai ma is megállják helyüket.

Azt nem szabad elfelejteni, hogy az elmúlt években azért voltak jelentős béremelések. A problémákat természetesen továbbra is lát-

juk, de közben sorolhatnám azokat a pácienseimet, akik Angliából jönnek hozzám, mert ott csak két év múlva kaptak időpontot egy műtetre és fél év múlva egy vizsgálatra. Afrikáról most nem beszélek, de jártam az Egyesült Államokban, és láttam az ottani problémák sokaságát is. Biztos, hogy az egészségügyet jól működtetni nem lehet. Mindenhol – Svájcban, Hollandiában és Svédországban is – vannak problémák. Nyilvánvalóan nálunk is lehetne jobban kezelni ezt a kérdést. Mindenképpen további jelentős béremelésre lenne szükség. Nekünk itt az osztályon nagyon jó korfánk van, vannak fiataljaink, akik nem akarnak innen elmenni, itt akarnak maradni. Máshol biztos másként van, de úgy látom, ha tudok nekik perspektívát adni, ha jó légkörű csapatban tudnak dolgozni, akkor ezek a tényezők itt tartják őket, még ha kevesebbet is keresnek.

Azért ne felejtjük el, hogy ez az osztály a hazai fül-orr-gégészeti zászlóshajója!

Igen, ez kétségtelen. Az előbbivel csak azt szerettem volna mondani, hogy a pénz fontos, de nem minden. Sok riportot olvastam, ahol feltették a távozni akaróknak a kérdést, hogy miért akarnak elmenni. A fizetést elsőként említik, de rögtön utána a munkakörülmények, a megbecsülés hiánya kerül előtérbe. Utóbbiak terén a vezetők is sok mindent tehetnek. A jelenlegi helyzetben – az én megítélésom szerint – Magyarországon

van perspektívája a gyógyításnak. Bízom benne, hogy a megkezdett béremelések folytatódnak, és el fogunk mozdulni pozitív irányba a mai helyzetből.

Mennyire van kapcsolata az egyetemi ifjúsággal, mennyire vesz részt az oktatásban? Hogyan látja őket? Attól félek, annyira hangoztatjuk (jogosan), az egészségügy bajait, hogy a tehetséges fiatalok a pályaválasztáskor már nem sorolják az első helyre az orvoslást.

Közvetlenül nem veszek részt a graduális képzésben. Évről-évre meghirdetjük a rezidensi állásokat a végzett orvosok számára, és tömegével jelentkeznek a fiatalok, 10-15 fő egy-egy állásra. Tavaly nem is tudtunk senkit felvenni. Nem mondhatom, hogy lasszóval kell fognunk a tehetséges fiatalokat.

Kivételes helyzetben vannak.

Nem vagyok statisztikus, az országos trendeket nem ismerem, de nálunk nincsenek utánpótlási problémák.

Van-e valaki a családjában, aki továbbviszi az orvoslást?

Édesapám állatorvos volt, és ahogy említettem, édesanyám az egészségügyben dolgozott. A feleségem is orvos. Három lányom van, most várjuk a hatodik unokánkat. A lányaim közül egy sem lett orvos, de a szociális hozzáállás, a karitatív, segítő szemlélet keretében választottak pályát: szociológus, általános iskolai tanár és mű-

zeumpedagógus lett belőlük. Nem akartak orvosok lenni, mi meg nem forszíroztuk. Emlékeztünk a fiatalságunkra, ahol a sok ügyeletet és a gyermekek nevelését nagyon nehéz volt menedzselni.

Egy korábbi riportban olvastam a hobbijairól. Az utazást már említette, de borászkodik is. Egy Budapesten született és itt is dolgozó vezető orvos esetében nem szokványos dolog a borászkodás.

Annak idején, amikor elvettem a feleségemet, az apósomnak volt egy kis szőlője, és bort készített egyszerű falusi módon a szomszéd gazda instrukciói alapján. Később egy nagyobb szőlőt vett, aztán mi megörököltük a révfülöpi szőlőskertet, én pedig belenőttem a dologba.

Aktívan borászkodik?

Nemrég volt a szüret. Ha már belevágtam, igyekszem évről-évre jobban csinálni. Először csak a fajtákat választottam meg jobban, aztán a hordókat cseréltem le, majd acéltartályokat vettem. Tavaly a zánkai laboratóriumban megnéztem a boromat, majd a palackozás következett. Profi borász barátom is besegített, az ő tanácsai alapján készül a borom. Egy másik barátom kislánya ragyogó grafikus, ő tervezi a címkéket. Most olyan borom van, ami világversenyre talán még nem mehetne, de már le merem tenni a barátaim elé az asztalra. ■

Dr. Osvai László